

Representantforslag 140 S

(2010–2011)

fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Laila Marie Reiertsen, Vigdis Giltun, Per Sandberg, Harald T. Nesvik og Christian Tybring-Gjedde

Dokument 8:140 S (2010–2011)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Robert Eriksson, Laila Marie Reiertsen, Vigdis Giltun, Per Sandberg, Harald T. Nesvik og Christian Tybring-Gjedde om skattefradrag for håndverkstjenester og serviceoppdrag utført i egen bolig for å bekjempe svart arbeid og å tilrettelegge for økt sysselsetting

Til Stortinget

Bakgrunn

I Sverige, Danmark og Finland er det innført skattefradrag for ulike typer arbeid i egen bolig som blant annet rehabilitering, vedlikehold, barnepass, renhold og malertjenester.

Sverige innførte 1. juli 2007 et såkalt RUT-fradrag for ulike typer av husholdningstjenester som vask og renholdstjenester. I desember 2008 innførte svenskene ROT-fradraget, som var et ledd i å bekjempe konjunkturedningene i byggebransjen. Disse to fradragene har fått navnet HUS-fradrag.

En undersøkelse gjort av Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag (SBAB) viser at i overkant av 1 million husholdninger hadde planer om å rehabilitere boligen sin de nærmeste månedene. Av disse var det 480 000 husholdninger som svarte at de ønsker å benytte seg av denne fradragsordningen. Bakgrunnen for opprettelsen av ROT- og RUT-fradraget har vært å stimulere byggenæringen og samtidig føre til flere arbeidsplasser. I tillegg er det en klar målsetting i tiltaket om å få ned bruken av svart arbeid. Innføringen av disse fradragene har vært en suksess i Sverige og har ført til at mange flere har benyttet seg av ordningen.

Det svenske analyseselskapet Industrifakta har beregnet statens inntekter fra ordningen til ca. 3 milliarder svenske kroner i økt merverdiavgift, arbeidsgiveravgift og inntektsskatt. Ordningen har blitt en suksess i Sverige.

I Norge har Skatteunndragelsesutvalget i NOU 2009:4 vurdert en slik ordning, der flertallet kom fram til at de ikke ønsket å innføre et skattefradrag for slike tjenester i hjemmet.

Finansdepartementet har i en fortolkning/prinsipputtalelse fra 3. november 2010 uttrykt følgende:

«En slik fradragsrett fjerner ikke lønnsomheten av å velge svart arbeid fremfor hvitt. I de fleste tilfelle vil det fortsatt være rimeligere å kjøpe tjenesten svart. Selv om ordningen vil redusere omfanget av svart arbeid i noen grad, vil den også omfatte dem som uansett opererer innenfor lovens rammer. Totalt sett er det derfor mye som taler for at en slik ordning vil innebære et vesentlig tap av skatteinntekter.

Ordningen ville også ha uheldige fordelingseffekter, blant annet fordi de med lavest inntekt i mindre grad etterspør slike tjenester enn de med høyere inntekt. Blant annet på denne bakgrunn gikk skatteunndragelsesutvalgets flertall ikke inn for en fradragsrett. Flertallet viste for øvrig til at ordningen ville medføre nye og store kontrollutfordringer for skatteetaten. Utvalgets mindretall mente for sin del at fradragsordningens positive effekter samlet sett veier tyngre enn mothensynene.

De eventuelle positive virkningene av fradragsordningen fremstår etter departementets vurdering som for usikre og begrensede til å kunne oppveie de klart negative effektene av å innføre ordningen.

Departementet vil derfor ikke foreslå at det innføres en ordning med skattefradrag eller inntektsfradrag for arbeids- og tjenesteoppdrag i private hjem.»

Sveriges Byggindustrier har beregnet at staten for hver krone utbetalt i ROT-fradrag får igjen 1,40 kroner. Ordningen har også redusert svart arbeid.

Forslagsstillerne viser til at Skattebetalerforeningen, Byggmesterforbundet og Byggenæringens Landsforening har tatt til orde for en slik ordning også i Norge. Argumentene for ordningen er å redusere bruken av svart arbeid, øke antall arbeidsplasser, og at private husholdninger vil påvirkes til å gjøre energieffektive tiltak i boligen sin. Dette har ikke fått tilslutning i Norge.

Forslagsstillerne ønsker å innføre et tilsvarende fradrag i Norge. Det er et fradrag som vil gi skattelettede til privat husholdning som kjøper tjenester som renhold, omsorg og andre serviceoppdrag (ROS-fradrag), i tillegg til rehabilitering, ombygging og tilbygg (ROT-fradrag) i egen bolig. Som den siste undersøkelsen viser, så er forbruk av svart arbeid fortsatt høyt i Norge. Rengjøring blir spesielt trukket fram fordi det er mest benyttet. Vi vet at det er mange kvinner som utfører disse arbeidsoppgavene, ofte med utenlandsk bakgrunn, der forståelsen av det norske språk samt lovverk ofte er fraværende. Det kan føre til at mange blir utnyttet. Forslagsstillerne ser at et slikt forslag kan ha flere positive sider enn det som Skatteunndragelsesutvalget har konkludert med.

Debatten den siste tiden har dreid seg mye om brudd på arbeidsmiljøloven, men få konkrete tiltak har blitt fremsatt. Derfor vil forslagsstillerne med dette fradraget bidra til at kjøp av svarte tjenester blir mindre lukrativt.

ROS- og ROT-fradraget kan sees på som en belønning for dem som allerede benytter seg av hvitt arbeid. Det kan være et insitament til ikke å kjøpe svarte tjenester, noe forslagsstillerne mener er å anse som næring til kriminell virksomhet og utstrakt trykdemisbruk.

Gjennom å åpne opp for at private husholdninger skal få skattefradrag på tjenester som gjøres i hjemmet, vil det kunne føre til at flere som står utenfor arbeidslivet pga. lav eller ingen utdanning, får en mulighet til å komme seg inn på arbeidsmarkedet. Forslagsstillerne vet også at flere og flere unge dropper ut av videregående skole og havner som passive mottakere av sosialstønning. Arbeidsløsheten blant unge mennesker er økende i flere land i Europa og er bekymringsfull. Forslagsstillerne er av den oppfatning at et slikt fradrag kan gi unge arbeidsledige mulighet til arbeid og motivasjon til å ta en yrkesrettet utdanning. Slik arbeidslivet er organisert, er det skapt et A- og et B-lag, ved at flere grupper er utestengt fra arbeidsmarkedet, nettopp fordi de har lav eller ingen utdanning eller har en nedsatt arbeidsevne.

En rapport gjort av Sveriges største entreprenørorganisasjon, «Företagarna», viser at effektene av skattefradragene har vært veldig positive. De har bidratt til nye jobber, etablering av nye bedrifter, bedre konkurranse og mindre svart arbeid.

Nærmere 80 pst. av bedriftene som har svart i en undersøkelse gjort av «Företagarna» sammen med

byggenæringen høsten 2009, svarer at andelen av svart arbeid er gått ned. Hver fjerde bedrift (24 pst.) oppgir at personalstyrken er økt pga. dette fradraget. I tillegg har 7 pst. vist til at de har foretatt nye ansettelser, mens 17 pst. sier at de har sluppet å måtte si opp ansatte etter at fradraget ble innført.

Det svenske skatteverket viser til at det i løpet av 2009 er etablert 12 000 nye arbeidsplasser etter begge at fradragene (HUS-fradraget), ble innført.

Rundt halvparten av norske husstander som kjøper renholdstjenester bruker svart arbeid, ifølge en ny undersøkelse. Dette utgjør rundt 100 000 husstander. Undersøkelsen er gjennomført av Opinion for «Samarbeid mot svart økonomi», en allianse som består av KS, LO, NHO, YS, Unio og Skatteetaten.

Undersøkelsen viser følgende:

«20 prosent av de spurte sier de har kjøpt svart arbeid i løpet av de to siste årene. Det er en svak nedgang fra sist undersøkelsen ble gjennomført – i 2009 – da 23 prosent svarte det samme.

Av de spurte sier 45 prosent at de kjenner noen som har kjøpt svart arbeid de siste to årene.

Undersøkelsen viser også at de som har kjøpt eller vurderer å betale svart, i stor grad er de som kjenner noen som har gjort det. Og flest – 75 prosent av dem som betalte for svart arbeid – fikk vite om muligheten via en kollega, nabo eller bekjent.

Blant kjøperne av svart arbeid er menn overrepresentert, og det er i størst grad de under 30 år som gjør det. Den typiske kjøperen er også enten selvstendig næringsdrivende eller ansatt i privat sektor, og ofte ikke fagorganisert.

Region Øst (Oslo, Akershus, Østfold, Oppland og Hedmark) er der flest oppgir å ha betalt svart, mens andelen er lavest i Region Midt (Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Møre og Romsdal).

Da undersøkelsen ble gjennomført for to år siden, var det snekkerarbeid flest oppga at de har betalt for svart. Nå har renholdsarbeid gått forbi, og 26 prosent av dem som har kjøpt svart arbeid, oppgir at de har benyttet seg av dette. For snekkerarbeid er tallet 25 prosent.

Av dem som har kjøpt renholdstjenester, opplyser 46 prosent at betalingen var svart. På lista over tjenester som i stor grad betales svart følger så andre tjenester i hjemmet – som snørydding og hagearbeid (32 prosent), malerarbeid (28 prosent) og dagmamma/barnepass (23 prosent).»

29 prosent av dem som har kjøpt tjenester svart, har benyttet utenlandske arbeidere. I hovedsak dreier det seg om renhold og malertjenester:

«De fleste som betaler svart, kjøper småjobber. Bare fire prosent av dem som har benyttet seg av slike tjenester, har betalt over 100.000 kroner.

Basert på undersøkelsen anslår Opinion at det omsettes for rundt 5 milliarder kroner svart her i landet hvert år, noe som stemmer godt overens med andre beregninger. Da er smugling og narkotikahandel holdt utenfor beregningen.

Skattedirektør Svein R. Kristensen mener omfanget av svart betaling for renhold viser at mange har god økonomi og har råd til å kjøpe det.»

«Vi synes det er alvorlig at veksten er så stor. Vi synes det er viktig å formidle reglene som gjelder for å kjøpe «hvitt». Man kan for eksempel slippe å betale arbeidsgiveravgift for tjenester under 60 000 kroner i året», sier skattedirektøren.

Forslagsstillerne mener at ved å innføre ROS- og ROT-fradrag vil man kunne se samme resultat som i de øvrige landene i Norden, der svart arbeid har gått ned, flere har blitt sysselsatt og skatteinntektene har gått opp. I tillegg vil sikkerhet, trygderettigheter og pensjonsrettigheter som opparbeides ved hvitt arbeid, være med på å redusere at flere arbeider svart.

Forslagsstillerne viser til at andelen ufrivillig deltid fortsatt er stor, og at deltid i stor grad er konsentrert til kvinnedominerte yrker. For mange familier har det vært en løsning at den ene parten har valgt å være hjemme eller ta seg deltidsarbeid mens barna er små. Tall fra EU-byrået Eurofond viser at 91 pst. av kvinnene daglig deltar i hus- og omsorgsarbeid. Det er oppgitt at 63 pst. av mennene er deltakende i disse

oppgavene. Tall fra Nav viser at det i 2009 var 12 pst. av mennene som tok ut foreldredager, mens det var 88 pst. av kvinnene som gjorde det. Dette kan slik forslagsstillerne ser det, være med på å hindre deltakelse i arbeidslivet fullt ut, fordi det er kvinnene som tar det største omsorgsansvaret. Ved å innføre ROS- og ROT-fradrag vil det være flere som kan delta i arbeidslivet ved å kjøpe seg fri fra slike oppgaver. Når etterspørselen etter slike oppgaver blir større, øker også antallet personer i arbeid.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre skattefradrag for renhold, omsorg, håndverkertjenester og andre serviceoppdrag i hjemmet, et såkalt ROS- og ROT-fradrag, for å beskjempes svart arbeid og tilrettelegge for økt sysselsetting.

27. april 2011

